

Torroella i el cant popular

11

DEIEM AHIR... L'OBRA DE PERE RIGAU. EL ROMANTICISME DE L'ÉPOCA.

Al finalitzar l'any passat el nostre estudi sobre el tema que encapçala el present treball, ens referiem a l'obra trascendental del mestre Pere Rigau que assenyala amb singular relleu l'època més àlgida i floreixent del cant popular en la nostra vila.

Es en veritat mereixedor d'elogi i de perdurable recordança l'obra d'aquests homes per dissort escassament prodigats que, com el mestre Pere Rigau, lluitaren amb voluntat titànica en l'aspre solitud de l'ambient rural per a donar un sentit més noble i digne a la vida col·lectiva vilatana. La seva obra és una bella mostra del poder de creació d'un excepcional temperament artístic posat al servei d'una causa d'apostolat cultural.

Hem dit amb anterioritat que la màxima obra del mestre Pere Rigau es concreta en la Societat Choral «El Montgrís», l'importància de la qual queda demostrada al consignar que fou adherida als famosos coros d'En Clavé; però la seva intensa labor artística i les seves grans dots directives l'impulsaren a organitzar caramelles, estudiantines i serenates.

Les caramelles, pregò missatger de l'exultant alegria de la Pasqua de Resurrecció, d'origen a ben segur religiós i transformades en un mitjà per a la manifestació de l'amor juvenívol, han sigut sempre motiu de preferència pels cantaires desitjosos de lluir les seves facultats vocals. Pere Rigau organitzà unes simpàtiques caramelles infantils, que actuaren amb un èxit popular ben falaguer i que encara avui són recordades com un dels mèrits més rellevants del seu excepcional temperament de director.

Les estudiantines sortien el diumenge de Carnaval i no sabem a que pot obeir que el nostre poble, que no tenia antigament cap centre d'ensenyança important, practiqués aquesta típica costum més pròpia de significats fogars de cultura com, per exemple, Santiago de Compostela o Salamanca. Els components de l'estudiantina, que naturalment ben poques vegades tenien relació amb l'estudi com a dedicació professional, portaven la clàssica capa negra i es cobrien amb el característic barret en forma de tricorni, vestuari propi dels estudiants de l'època. Anaven pels carrers i cafès lluint les seves condicions de cantaires i acompanyaven els seus cants amb música de guitarres.

Les serenates ens donen però una imatge més certera de les costums i els sentiments d'aquella època amarada d'un romanticisme que es manifestava a cor obert sense eufemismes; d'un romanticisme que avui en l'era de la mecanització automàtica i de la desintegració de l'àtom, semblarà d'una ridícula cursileria ben evidents. No obstant, si analitzem sense prejudicis aquells actes,

convindrem que eren l'exteriorització d'una puresa de sentiments i d'un fervor anímic admirables, bella reminiscència de la cerimoniosa època cavalleresca, de quan els gentils trobaires, al peu del finestral, cantaven a les donzelles inspirades cançons d'amor i de gesta.

Un altre aspecte del cant popular en temps passats es produïa a les tabernes, establiments on es cantaven les cançons més diverses en un heterogeni repertori, que incloïa les cançons de concepció típicament autòctona per l'estil del conegut «Airet de matinada», fins a les de gran popularitat com el melodramàtic «Hijo del Trueno».

De les cançons de procedència forana, podem citar aquell enfilall d'exòtiques habaneres, ressó musical i romàntic produït per la relació de la gent del país amb les llunyanes terres d'Amèrica,

RENAIXENÇA DEL CANT COL·LECTIU. L'ORFEO DE L'ATENEU A L'ANY 1916.

Un parèntesi d'inactivitat en les agrupacions de cantaires assenyala el temps transcorregut al desaparèixer la forta personalitat del mestre Pere Rigau. Ha d'arribar l'any 1916, a principi de segle, per a produir-se la renaixença.

A redós de l'Ateneu Montgrí, entitat que impulsa amb fervor juvenil els sentiments de progrés i millorament de la vida cultural vilatana, es constitueix un Orfeó.

Ja no es tracta, ara, d'un grup coral més o menys nombrós; l'empresa és més ambiciosa i atrevida i el fi perseguit més difícil alhora. Un Orfeó reuneix a nombrosos cantaires; homes, dones, infants. Cal una organització acurada i es formulen unes bases que han de servir per a reglamentar les funcions de l'entitat. Tot queda estructurat i definit. Una mostra del detall en les disposicions del reglament ens la donen aquests dos articles que reproduïm: «Referent al funcionament de l'Orfeó i deures dels Orfeonistes. Article quart: l'Orfeó funcionarà els mesos que els treballs del camp permetin als terrassans la regular assistència. Article vuitè: En les verifícades serà obligatori pels ho-

La senyera de la «Societat Coral El Montgrí», de gran valor històric-musical, entitat fundada per l'insigne mestre Pere Rigau a l'any 1905.

Interessant fotografia del popular compositor Vicenç Bou en la plenitud de la juvenesa, pel volts de l'època en la qual dirigia l'Orfeó de l'Ateneu.

mes, vestit amb americana i sabates, barretina, si així ho determina la Junta, i el distintiu que es crearà oportunament; pels nois, barretina i distintiu; per les noies, distintiu i mantellina».

Hem lograt reunir els noms dels components de l'Orfeó de l'Ateneu Montgrí de l'any 1916; els donem a continuació com un interessant document per a l'història del cant col·lectiu torroellenc:

Secció d'homes. Tenors primers:

Joaquim Bagudá. Josep Aleñá. Josep Duñach. Josep Bagudá. Martí Esteva. Josep Geli. Josep Martinoy. Joan Viladevall.

Tenors segons:

Jaume Gumá. Francesc Hostench. Francesc Marií. Esplanislaú Matas. Alsem Marií. Melchor Roura. Narcís Pey.

Barítons:

Josep Bastons. Josep Galí. Genís Hereu. Enric Mas-

ferrer. Pere Perich. Josep Ribera.

Baixos:

Joan Batlle. Francesc Vert. Esteve Aliu. Frederic Bruguera. Joaquim Cumatat. Anselm Estrany. Pere Passarius.

Secció de damisel·les:

Maria Ballester. Marcelina Ballester. Ampar Cristófol. Teresa Farró. Dolors Guilló. Margarida Masjoan. Teresa Mijá. Celestina Parals. Maria Puig. Anita Riembau. Emília Riera. Dolors Roca. Rosita Rossell. Paquita Serra. Dolors Serra. Paquita Tauler.

Secció de nens:

R. Marca. E. Ors. M. Pagés. J. Vilá. Ll. Geli. P. Vicens. J. Forcada. P. Frou. J. M. Llandrich. J. Bofll. J. Bou. P. Palomeres.

Falten a la llista la secció de nenes i de joves que completaven la totalitat de l'Orfeó. Els mestres directors foren els prestigiosos músics torroellencs Vicenç Bou i Joaquim Vallespi.

La festa inaugural de l'Orfeó va tenir lloc per les fires de Sant Isidre del 1916; aquelles fires que en lloable intent es volgueren restablir per tal de que es celebressin dues fires a l'any; a la primavera les fires de Sant Isidre, i a la tardor, les famoses de Sant Andreu. La veïllada es va realitzar en l'antic Teatre Jou, local que acollí actes de transcendència en la vida de Torroella com els memora-

bles Jocs Florals de l'Empordà, i els cants de l'Orfeó ressonaren en aquella sala que, com una invocació a les muses de l'art musical, lluïa en els quatre angles del sostre, degudament emmarcats, els noms dels mestres immortals: Mozart, Verdi, Gounod, Rossini.

Una ressenya de l'època ens parla així de la primera actuació de l'Orfeó: «Al aixecar-se el teló un aplaudiment entusiasta saludà la presència de l'Orfeó que ofería un bell aspecte omplint gairebé tot l'escenari. Acallats els aplaudiments, els cantaires, obeint la ferma batuta del mestre director Vicenç Bou, interpretaren «La Porqueirola», bonica cançó popular armonitzada per Enric Morera, que fou cantada amb gran afinació i encert. Després dels llargs aplaudiments amb que fou premiada la labor dels cantaires, l'Orfeó va cantar L'Emigrant: L'interpretació es feu amb delicat bon gust, amb un domini i una seguretat impressionant. Una ovació interminable obligà a la repetició d'aquesta inspirada composició musical».

L'Orfeó va actuar per segona vegada la nit de Nadal del mateix any, i un públic entusiasta ocupà totalment el Teatre Jou, aplaudint l'interpretació de les obres «Sota de l'olm» d'En Morera i «La filla del marxant» d'En Vives. Fora de programa l'Orfeó va cantar «Pàtria Nova» de Grieg i segons autoritzada crítica de la vetllada, l'orfeonista Joan Batlle va interpretar el solo final amb gust i afinació i fent gala de les seves facultats d'excel·lent cantaire.

Un organisme de formació complexa, degut a la diversitat i el nombre d'elements que el constitueixen, és de difícil pervivència; exigeix un esforç constant de lluita i un gran esperit de sacrifici per part dels seus components. Aquest fou el poderós motiu que condemnà a l'inactivitat a l'Orfeó de l'Ateneu; no obstant, com antany amb la labor fecunda del mestre Pere Rigau, no es perdia del tot l'obra realitzada sino que la llevar sembrada havia de donar, temps avenir, una esplendorosa collita manifestada amb un viu renaixement del cant col·lectiu vilatà.

La senyera de l'Orfeó Torroellenc de l'any 1933, on hi figura una al·legoria pictòrica original de l'eminent artista de Torroella Josep Maria Mascort.

L'ORFEO DE L'ANY 1933.
UN EXIT D'INSUPERABLE CATEGORIA: UN CANTANT TORROELLENC
ACTUA EN EL LICEU DE BARCELONA.
CONSIDERACIO FINAL.

Han passat els anys i arriba el 1933. Ningú podia imaginar que després de tan llarg període de total silenci es produís un desvetllament de les condormides aficions al cant. El motiu que l'origina és el fervor i l'entusiasme d'un jove idealista, Jaume Puiggrós, el qual va lograr constituir l'Orfeó Torroellenc, comptant amb la valuosa ajuda, en el càrrec de director, del mestre Joaquim Vallespí, esperit sensible a les manifestacions culturals de la vila, i la funció inaugural va celebrar-se, amb gran solemnitat, en el Cinema Montgrí, la nit de la festivitat de Santa Llúcia de l'any 1933.

L'Orfeó, a pesar del poc temps esmerçat en els assaigs, va actuar amb gran perfecció, demostrant tots els seus components excepcionals qualitats de cantaires. Va interpretar les obres: «Cant a la Senyera» d'En Millet; «Sant Josep i Sant Joan» d'En Pérez Moya i «La cançó del lladre» d'En Sancho Marraco. La vetllada fou, en realitat, un notable acte musical-literari; en el seu transcurs es va representar una obra teatral i es llegiren un treball en prosa glossant l'importància del cant en la vida dels pobles i diverses poesies d'autors locals inspirades en temes relacionats amb el sentit de la festa.

Per a donar una referència de les obres llegides, reproduïm una bella i descriptiva estrofa de la poesia que el llorjat poeta Mossén Francesc Viver, de record perdurable, va dedicar a l'Orfeó amb l'escaient títol de «Ja tenim Senyera»:

Un poble sense cantúries
és un arbre sense niu;
a través de les centúries
tota l'ànima hi reviu,

* * *

L'Orfeó Torroellenc va actuar en altres vetllades ratificant l'excel·lent impressió causada en l'acte inaugural. Havia però, d'arribar novament la decadència i la cessació de les seves activitats sota la perniciosa influència que condemnà igualment a l'ostracisme a les entitats predecessores.

Arrivem als nostres dies. D'uns anys ençà, destaca la rellevant obra realitzada en la nostra vila per la personalitat artística del mestre Salvador Dabau, en la direcció de grups corals de Caramelles; en l'organització de representacions teatrals i de danses rítmiques per infants; en la direcció de la Coral «Sant Genís», excel·lent intèrpret de música religiosa.

El símbol màxim de l'exponent de l'inclinació al cant manifestada pels nostres vilatans, ens el dona un fet de caràcter personal que revesteix una considerable importància. Un cantant torroellenc, després de realitzar especials estudis, actúa en el Gran Teatre del Liceu de Barcelona interpretant un destacat paper de l'òpera Otello de Verdi al costat dels famosos artistes Cristóbal Alhube i Maria Espinalt. Els torroellencs que varem assistir aquella nit al Liceu, guardarem sempre el record d'haver presenciat en aquella sala imposant i luxosa, màxi-

ma càtedra del teatre líric mundial, l'actuació del tenor Pere Sais, sortit del carrer de l'Hospital de la vila de Torroella,

* * *

Finalitza el present estudi, i al cloure aquestes ratlles ho fem reafirmant la nostra fe en la fidelitat del nostre poble a les seves genuïnes tradicions, i amb la confiança que les històriques senyeres de la Societat Coral «El Montgrí» i de l'Orfeó Torroellenc, curiosament guardades, esperen en el silenci del seu actual repòs l'aurora d'aquell jorn ignorat en que unes mans fortes i ardides les enarborin novament amb entusiasme, en signe triomfal de la renaixença del cant popular a la nostra vila.

PERE CASTELLS

